

ЗАКОН О ПРАВИМА ДЕТЕТА И ЗАШТИТНИКУ ПРАВА ДЕТЕТА

I. Део **Основне одредбе**

Опште одредбе **Члан 1.**

Овим законом уређује се садржај права детета, начин унапређења и промоције права детета, обавезе органа јавне власти, правних и физичких лица у поштовању права детета, координација и контрола органа јавне власти у поштовању права детета у спровођењу њихових активности.

Сви термини, којима су у овом закону означени положаји, професије, односно занимања, изражени у граматичком мушком роду, подразумевају природни мушки и женски род лица на које се односе.

Основни циљеви **Члан 2.**

Циљеви овог закона су:

- 1) остваривања права детета и утврђивање обавеза органа јавне власти правних и физичких лица ради остваривања права детета, начини и поступци заштите права детета,
- 2) уређење начина успостављања, обавезе, одговорности и овлашћења заштитника права детета, као независне институције за заштиту, унапређење, контролу, промоцију и остваривања права детета,
- 3) остваривање заштите права детета у складу са Уставом Републике Србије, и другим законима, Конвенцијом Уједињених нација о правима детета, другим међународним уговорима које је потврдила Република Србија и праксом међународних тела чију је надлежност Република Србија прихватила потврђивањем међународних уговора, односно приступањем међународним организацијама,
- 4) остваривање права детета у свим областима друштвеног живота за свако дете,
- 5) успостављање јединствених критеријума и стандарда за остваривање најбољег интереса детета у свим областима живота и развоја детета и стварање услова за њихову примену,
- 6) успостављање мера за остваривање и заштиту права детета;
- 7) утврђивање посебних права детета у поступцима у којима деца учествују пред судовима, државним органима и другим организацијама која врше јавна овлашћења,
- 8) утврђивање основних начела у поступцима пред судовима, државним органима и другим организацијама која врше јавна овлашћења који се тичу детета,
- 9) установљавање Службе заштитника права детета, као самосталног и независног државног органа, који обавља послове утврђене овим законом.

Основна начела **Члан 3.**

Начела овог закона су:

- 1) права детета су недељива и целовито се остварују, тако да ниједно право детета аутоматски не искључује друго,

2) у остваривању, унапређивању и заштити права детета, заштитник права детета, органи јавне власти, правна и физичка лица дужни су да међусобно сарађују,

3) одлуке о правима и интересима детета доносе се уз поштовање мишљења детета, развојних капацитета детета и у најкраћем могућем року.

Органи јавне власти, правна и физичка лица у свим активности које се тичу деце руководе се начелима из овог члана.

Органи јавне власти примењују одредбе овог закона увек када одлучују о правима, обавезама и на закону заснованим интересима детета и физичких лица која су повезана са дететом породичним, сродничким или другим везама, или када је то у најбољем интересу детета.

Дефиниција детета

Члан 4.

Дете је свако људско биће од рођења до навршених 18 година.

Особа млађа од 18 година задржава статус детета и остварује права по овом закону без обзира на стицање посебних права и обавеза на основу других закона и одлука надлежних органа, увек када је то у његовом/њеном најбољем интересу.

Опште мере за спровођење права детета

Члан 5.

Органи јавне власти предузимају све потребне законодавне, административне и остале мере за остваривање права признатих овим законом, користећи сопствена расположива средства, а где је потребно и у оквиру међународне сарадње.

Мере за остваривање права детета обухватају:

1) континуирано усклађивање домаћег законодавства с највишим стандардима у међународном и упоредном праву;

2) усвајање и спровођење свеобухватног националног плана акције за децу,

3) координацију и надзор од стране надлежног органа Републике Србије,

4) подршку надлежних органа за заштиту људских права и права детета,

5) опредељивање посебних средства из буџета за спровођење овог закона,

6) унапређење система за заштиту права детета и стално праћење података и статистике у свим областима права детета,

7) подстицај рада и помоћ надлежних органа удружењима грађана која се у целини или делом баве правима детета,

8) ширење информација, континуирано образовање, подстицај истраживања и подизање свести у области права детета,

9) подстицање и учешће у међународној сарадњи и међународним процесима у области права детета,

10) друге мере којима се унапређују права детета.

Заштита права детета

Члан 6.

Органи јавне власти дужни су да успоставе ефикасна правна средства за заштиту права детета у свим случајевима повреде права детета, доступна детету чије развојне могућности дозвољавају да самостално тражи заштиту својих права, односно законским заступницима детета које није у могућности да самостално тражи заштиту својих права.

Мере из става 1. овог члана детету обезбеђују:

1) приступ суду, органима управе, заштитнику права детета и другим независним телима,

2) доступне судске, управне, независне, жалбене и друге поступке за заштиту права детета,

3) пружање информација, савета и правне помоћи,

- 4) независно заступање,
- 5) друге услуге, поступке или средства којима се остварује ефикасна заштита права детета.

У случају повреде права детета, органи јавне власти дужни су да обезбеде отклањање повреде права, накнаду штете, физички и психички опоравак, рехабилитацију и реинтеграцију детета.

У складу са ст. 1. и 2. овог члана, сва права детета, грађанска и политичка економска, социјална и културна уживају судску заштиту, укључујући могућност да суд својим одлукама наложи остваривање, односно отклањање повреда права детета и накнаду штете коју је повреда права изазвала.

Положај детета у судским и управним поступцима

Члан 7.

Дете има положај странке у свим судским, управним и другим поступцима у којима се одлучује о његовим правима.

У судским и управним поступцима дете које није процесно способно заступа његов законски заступник.

Дете које је процесно способно може само или преко пуномоћника кога само изабере предузимати радње у поступцима из става 1. овог члана.

Суд, односно орган који спроводи управни поступак, ако процене да између детета и његовог/њеног законског заступника постоје супротни интереси, дужан је да детету без одлагања одреди колизијског заступника.

Колизијски заступник поставља се из реда адвоката који су стекли посебна знања из области права детета.

Права и дужности и начин постављања клизијског заступника уређују се законима којима се регулишу судски и управни поступци.

Ако се одреди узимање изјаве од детета у поступку, суд, односно орган који спроводи управни поступак дужан је да детету пре узимања изјаве пружи одговарајућа објашњења, као и помоћ и подршку од стране стручног лица како би разумело своју улогу у поступку и припремило се за давања изјаве.

Суд, односно орган који спроводи управни поступак дужан је да у току поступка у коме се одлучује о правима детета сваком детету, без обзира на узраст, омогући да слободно изрази своје мишљење, ако дете то жели, и дужан је да обезбеди да дете добије сва обавештења која су му потребна ради формирања мишљења.

Начин пружање обавештења детету рад формирања мишљења и начин изражавања мишљења детета уређују се законима којима се регулишу судски и управни поступци.

У поступцима у вези са породичним односима у којима родитељи истичу супротстављене захтеве, суд може, ако оцени да је потребно, поставити детету лице за подршку, које детету пружа психолошку подршку током трајања судског поступка.

Услови под којима се детету поставља лице за подршку, услови, начин постављања, обавезе и овлашћења лица за подршку и друга питања везана за рад лица за подршку уређују се законом и подзаконским актима.

Начела поступка за заштиту права детета

Члан 8.

У судским и управним поступцима у којима се одлучује о правима детета све одлуке које се тичу права детета доносе се у складу са његовим најбољим интересима.

Сви поступци из става 1. овог члана хитни су, а јавност је искључена,.

У поступцима из става 1. овог члана суд, односно орган који спроводи управни поступак дужан је да по службеној дужности донесе одлуку ако у току поступка који су други овлашћени субјекти покренули оцени да је то потребно ради заштите права и интереса детета.

У поступцима из става 1. овог члана суд, односно орган који спроводи управни поступак дужан је да по службеној дужности прикупи и утврди истинитост свих чињеница које су важне за доношење одлуке.

Суд, односно орган који спроводи управни поступак није везан захтевима који су странке истакле у поступку, а тичу се детета.

Сви подаци изнети у току поступака из става 1. овог члана представљају службену тајну, изузев оних који се морају саопштити на основу закона.

Право детета на приступ суду и органима надлежним за заштиту права детета

Члан 9.

Дете има право да се самостално или преко свог законског заступника обрати суду и другим надлежним органима ради оствривања и заштите својих права.

Судови и други органи који одлучују о правима детета дужни су да обезбеде да јавна обавештења о њиховој надлежности и начину покретања поступка, објављена на електронској станици (сајт) и у писаном облику, буду доступна и прилагођена деци.

Дужност обавештавања о повредама права детета

Члан 10.

Свако је дужан да надлежни орган јавне власти обавести о повреди права детета за коју је сазнао.

Надлежни орган јавне власти дужан је да по пријему обавештења без одлагања испита случај, предузме мере за заштиту права детета и о томе обавести даваоца обавештења.

II. Део

Основна права детета

Право на недискриминацију

Члан 11.

Забрањена је непосредна и посредна дискриминација детета или групе деце, њихових родитеља, старатеља, хранитеља, чланова дететове породице и детету блиских лица, која се заснива на раси, боји коже, прецима, држављанству, националној припадности или етничком пореклу, језику, верским или политичким убеђењима, полу, родном идентитету, сексуалној оријентацији, имовном стању, рођењу, генетским особеностима, здравственом стању, инвалидитету, брачном и породичном статусу, осуђиваности, старосном добу, изгледу, чланству у политичким, синдикалним и другим организацијама и другим стварним, односно претпостављеним личним својствима детета, његовог/њених родитеља, старатеља или чланова породице.

Органи јавне власти, правна и физичка лица предузимају све мере како би се обезбедила заштита детета, његових/њених родитеља, чланова њихове породице, односно лица која се о детету старају или детету блиских лица, културне или етничке групе којој дете припада, од свих облика дискриминације из става 1. овог члана.

Посебне мере уведене ради постизања пуне равноправности, заштите и напретка детета, односно групе деце која се налазе у неравноправном положају не сматрају се дискриминацијом.

Право на остваривање најбољег интереса детета

Члан 12.

Дете има право на поштовање његовог најбољих интереса.

У свим радњама које се тичу детета и одлукама које се у вези са тим доносе, органи јавне власти, правна и физичка лица дужни су да поступају руководећи се најбољим интересима детета.

У утврђивању најбољег интереса детета, органи јавне власти, правна и физичка лица дужна су да утврде мишљење детета и да му посвете дужну пажњу имајући у обзир узраст и зрелост детета.

Најбољи интерес детета утврђују се на основу:

1) права детета прописаних овим законом, Конвенцијом од правима детета и другим ратификованим међународним уговорима и праксе међународних институција које надзиру спровођење људских права и права детета,

2) пола, узраста, других личних својстава, претходног искуства и животних околности детета,

3) потреба физичког, сазнајног, емоционалног и социјалног развоја и заштите живота и здравља детета,

4) потребе осигурања безбедности детета,

5) значаја обезбеђења стабилности, континуитета односа са родитељима, породицом и средином из које потиче или у којој борави, средине и начина живота детета,

6) квалитета односа које је дете успоставило са родитељем или другом особом и непосредних и дугорочних ефеката одржавања тог односа,

7) потребе очувања породичних односа, посебно односа са браћом и сестрама,

8) дететове културне, расне, етничке, језичке и религијске припадности или наслеђа,

9) уважавања дететовог доживљавања времена и последица које неоправдано одлагање доношења одлуке може имати на дете,

10) других околности, личних својстава и стања која могу да утичу на добробит детета.

Органи јавне власти у обавезни су да успоставе посебне стандарде за процену и утврђивање најбољих интереса детета у областима из своје надлежности.

При утврђивању најбољих интереса детета, органи јавне власти, правна и физичка лица по потреби прибављају независно стручно мишљење, а обавезно када постоји спор о томе шта је најбољи интерес детета.

Право на мишљење и уважавање мишљења

Члан 13.

Свако дете, без обзира на узраст има право да слободно изрази своје мишљење о свим питањима која га се тичу и уколико то жели.

У свим судским, управним и другим поступцима у којима се одлучује о правима детета или чији исход би могао да утиче на његова права, органи јавне власти, правна и физичка лица дужни су да обезбеде учешће детета и прибаве мишљење детета које је претходно у пуном обиму информисано.

Органи јавне власти, правна и физичка лица дужни су да детету на њему на разумљив начин пруже сва обавештења која су му потребна да формира и изрази своје мишљење.

Детету се мора обезбедити да у тим поступцима изрази своје мишљење непосредно или преко заступника, уз подршку школског психолога, стручњака органа старатељства, породичног саветовалишта или друге одговарајуће установе или организације и у присуству лица које само изабере, осим ако је то у супротности с најбољим интересима детета.

Органи јавне власти, правна и физичка лица, обавезни су да са дужном пажњом размотре мишљење детета у свим стварима која га се тичу, имајући у виду узраст, развојне могућности и комуникационе и друге способности и потребе детета.

Органи јавне власти дужни су да у својој одлуци детаљно образложе како су утврдили мишљење детета и разлоге због којих су га уважили односно нису уважили и о томе обавесте дете на начин прилагођен узрасту, развојним могућностима и комуникационим и другим способностима и потребама детета.

Пропуштање органа власти да поступи у складу са ставом 6. овог члана представља битну повреду одредаба поступка.

Право на живот

Члан 14.

Свако дете самим рођењем има неприкосновено право на живот. Органи јавне власти и правна лица предузимају законске мере да заштите живот сваког детета, укључујући мере подизања свести о вредности и неприкосновености живота детета.

Органи јавне власти, дужни су да предузимају мере за унапређење перинаталне и неонаталне заштите мајке и новорођеног детета које обезбеђују сигуран почетак живота и даље смањење смртности одојчади.

Право на опстанак и развој

Члан 15.

Свако дете има право на живот, опстанак и развој у здравој и безбедној социјалној средини.

Органи јавне власти имају обавезу да за дете подржавају стварање и обезбеђивање сигурне и здраве социјалне околине.

Свако дете има право на приступ мерама које омогућавају да развије свој пуни потенцијал, а органи јавне власти обавезу да обезбеде сваком детету, без обзира на лична својства и различите средине у којима деца живе, највиши могући животни стандард и заштиту од свих облика насиља, злостављања и занемаривања, експлоатације, употребе наркотика, дувана, алкохола и других штетних супстанци и од излагања порнографији и другим штетним информацијама, заштиту безбедности, укључујући и безбедност кретања, заштиту од свих других утицаја штетних по развој детета, укључујући штетне традиционалне, културне и религијске праксе.

Право на здраву животну средину

Члан 16.

Свако дете има право на живот и развој у здравој и безбедној животној средини.

Дете има право да стиче знања о животној средини, о биљном свету и добробити животиња и учествује у њеном очувању.

Право је детета да на њему разумљив начин буде информисано о заштити средине и да активно учествује у креирању и очувању здравог окружења у складу са својим развојним могућностима.

Органи јавне власти имају обавезу да обезбеде свој деци, без обзира на лична својства и различите средине у којима деца живе, заштиту од загађења ваздуха, воде, хране, буке, као и од неадекватне санитације, токсичних агенаса, преносилаца болести, ултравиолетних и других штетних радијација и од деградираног еко система, укључујући биљни и животињски свет.

Право на достојанство

Члан 17.

Достојанство сваког детета је неприкосновено и сви су дужни да га поштују и штите. Дете има право на заштиту од сваког угрожавања достојанства, части и угледа, у складу са законом.

III. Део

Грађанска и политичка права

Право на лични и породични идентитет

Члан 18.

Дете има право на лични и породични идентитет.

Лични и породични идентитет детета нарочито чине:

- 1) лично име,
- 2) информација о томе ко су његови родитељи и сродници,
- 3) држављанство,
- 4) време и место рођења,
- 5) национална и етничка припадност детета и његових родитеља,
- 6) подаци о здравственом стању детета,
- 7) историја смештаја детета након рођења,
- 8) други подаци од значаја за формирање и очување идентитета детета.

Дете стиче право на идентитет рођењем.

Органи јавне власти дужни су да обезбеде услове остваривања права детета на лични и породични идентитет.

Начин и поступак остваривања права детета на лични и породични идентитет уређује се посебним законима, а органи јавне власти поступају руководећи се најбољим интересима детета.

Начин и поступак остваривања права детета на стицање држављанства уређује се посебним законима, а органи јавне власти обезбеђују примену овог права, посебно у случајевима у којима би дете, у супротном, имало статус лица без држављанства.

Физичка и правна лица која подижу и негују дете или се о њему старају, а посебно усвојитељи и хранитељи, дужни су да детету, на њему разумљив начин пруже информације о томе ко су његови биолошки родитељи и сродници.

Право на очување идентитета

Члан 19.

Органи јавне власти су у обавези да поштују право детета на очување идентитета, укључујући држављанство, име и породичне односе, у складу са законом и без незаконитог мешања.

Лишавање детета његовог идентитета или појединих елемената идентитета, забрањено је.

У случајевима када је дете незаконито лишено неких или свих елемената свог идентитета, органи јавне власти обезбеђују одговарајућу правну помоћ и заштиту како би му што пре био враћен идентитет.

Право на приватност

Члан 20.

Дете има право на заштиту личног, приватног и породичног живота.

Дете има право на заштиту од произвољног или незаконитог мешања у своју приватност, као и у приватност његове породице, стана и преписке.

Поступак и начин заштите приватности детета, његове породице, стана и преписке уређује се законом.

Забрањено је излагање детета средствима јавног информисања у циљу остваривања предности, погодности, добити или утицаја у јавним наступима за трећа лица.

Учешће или појављивање детета у јавним дебатама у средствима јавног информисања дозвољено је само уз сагласност детета и његових законских заступника.

Право на слободу изражавања

Члан 21.

Дете има право на слободу изражавања.

Слобода изражавања обухвата слободу детета да тражи, добија и даје информације и идеје свих врста, усмено или писано, у уметничкој форми или преко средстава информисања, по избору детета, у свим срединама у којима дете борави.

Слобода изражавања детета може бити ограничена само законом, ако је то неопходно ради поштовања права других или ради заштите националне безбедности, јавног поретка, јавног здравља или морала.

Право на слободу мишљења, савести и вероисповести

Члан 22.

Свако дете има право на слободу мишљења и савести и вероисповести.

Органи јавне власти су дужни да поштују право и обавезу родитеља да несметано усмеравају дете на остваривање слободе мишљења, савести и вероисповести, на начин који је у складу са развојним могућностима детета.

Дете има право на приговор савести у свим срединама и у свим ситуацијама у којима се такав приговор може истаћи.

Слобода изражавања мишљења, савести и вероисповести може се ограничити само у складу са законом, уколико је то неопходно ради заштите јавне безбедности, ради заштите јавног реда, здравља или морала или основних права и слобода других.

Право на слобода удруживања

Члан 23.

Свако дете има право да оснива удружења, да се учлањује у удружење и активно учествује у његовом раду, у складу са законом.

Дете које је, у складу са законом, стекло радну способност, може да се удружује у синдикалне организације.

Дете има право да организује и учествује у мирном окупљању, а родитељи односно лица која се о детету старају имају превасходну одговорност да дете усмеравају у таквим активностима и да га заштите од штетних утицаја и злоупотреба.

Слобода удруживања и слобода мирног окупљања може се ограничити у складу са законом, уколико је то неопходно у интересу националне или јавне безбедности, ради заштите јавног реда, здравља или морала или ради заштите права и слобода других.

Право на приступ информацијама

Члан 24.

Дете има право на приступ информацијама из различитих домаћих и међународних извора, посебно оних који су усмерени ка промоцији добробити, физичког и психичког здравља.

Информације и материјали из става 1. овог члана пружају се детету на њему разумљив начин и уз уважавање његових развојних могућности.

Органи јавне власти, правна и физичка лица имају обавезу да омогуће и подстичу доступност информација од интереса за остваривање, унапређење и заштиту права детета, а посебно:

1) подстичу средства јавног информисања да пласирају информације од друштвеног и културног интереса за дете у складу са циљевима образовања,

2) подстичу међународну сарадњу у изради и размени информација из различитих културних, националних и међународних извора,

3) подстичу издавање и дистрибуцију деџих књига и других штампаних материјала који имају информативне и образовне садржаје,

4) посвећују посебну пажњу информисању детета припадника мањинске групе, националне мањине или мањинске верске групе, детета са сметњама у развоју и инвалидитетом и детета из других осетљивих група.

IV. Део

Право детета на заштиту од насиља

Забрана насиља

Члан 25.

Забрањен је сваки облик насиља, злостављања, занемаривања, злоупотребе, искоришћавања, продаје или трговине децом у свим срединама у којима дете борави, без обзира на узраст.

Појам насиља над дететом

Члан 26.

Насиље је сваки облик физичког или менталног насиља, повређивања или злостављања, укључујући сваки облик телесног дисциплиновања детета, запостављање или немарно поступање, малтретирање или било који облик и метод искоришћавања трговину или продају детета.

Насиље над дететом, између осталог, укључује:

- 1) злостављање,
- 2) мучење,
- 3) прогањање,
- 4) занемаривање,
- 5) телесно дисциплиновање,
- 6) окрутно, нехумано или понижавајуће поступање или кажњавање,
- 7) незаконито лишење слободе,
- 8) одузимање малолетног лица,
- 9) отуђивање од родитеља и сродника,
- 10) држање у ропском положају,
- 11) искоришћавање у раду, посебно за најтеже облике дечјег рада,
- 12) принудни брак,
- 13) сексуално насиље, сексуално (полно) узнемиравање и експлоатацију,
- 14) сакаћење женског полног органа,
- 15) насиље учињено из такозване „части“, због културе, обичаја, религије или традиције или наговарања детета да учини таква дела,
- 16) искоришћавање детета за учешће у оружаном сукобу,
- 17) продају и трговину дететом,
- 18) сведочење, односно излагање детета било ком облику насиља или кривичним делима извршеним према другим особама.

Забрана мучења (тортура) и лишења слободе

Члан 27.

Забрањено је подвргавати децу мучењу и другом окрутном, нехуманом или понижавајућем поступку или кажњавању као незаконитом хапшењу и лишењу слободе.

Деца не могу бити лишена слободе, изузев у законом прописаним случајевима, на начин и у поступку утврђеним законом.

Лишење слободе детета је мера последњег избора када алтернативне мере нису могуће или нису дале резултате и примењује се искључиво ради заштите детета, других лица и јавне безбедности и ради рехабилитације детета, најкраће могуће време и уз периодичне провере и право на жалбу.

Забрана телесног кажњавања

Члан 28.

Примена телесног кажњавања деце је забрањена.

Телесно кажњавање детета је физичко, окрутно или понижавајуће поступање према детету у циљу његовог кажњавања.

Забрана из става 1 овог члана односи се на родитеље, старатеље и сва друга лица која се о детету старају или долазе у контакт са дететом.

Лица из става 3. овог члана дужна су да заштите дете од телесног кажњавања.

Посебне мере заштите детета од насиља

Члан 29.

Свако дете право има право на посебне мере заштите од свих облика насиља.

Посебне мере заштите нарочито се пружају детету које је:

1) жртва било ког облика насиља, злостављања, занемаривања, експлоатације, продаје или трговине децом,

2) сведочи, односно које је изложено било ком облику насиља или кривичном делу извршеним према другим лицима,

3) изложено дискриминаторском или стигматизирајућем поступању органа јавне власти, организације физичког или правног лица,

4) које је укључено у штетне праксе опасне по живот,

5) лишено родитељског старања,

6) лишено породичног старања,

7) у сукобу са законом,

8) лишено слободе или изложено другим ограничењима својих права и слобода,

9) се налази у другим ситуацијама које су или могу бити ризичне за његов правилан развој и добробит;

Органи јавне власти су дужни да омогуће детету да о предложеној мери посебне заштите изрази своје мишљење и да мишљењу детета посвете дужну пажњу.

Органи јавне власти дужни су да се при избору и примени посебних мера заштите руководе најбољим интересима детета.

Мере планирања и превентивне мере

Члан 30.

Органи јавне власти доносе националне стратегије, акционе планове и друга стратешка документа за превенцију фактора ризика по здравље и безбедан живот и развој детета опште и посебне протоколе за међусобну сарадњу у поступању у случајевима насиља над децом.

Органи јавне власти актима из става 1. овог члана утврђују посебне мере заштите укључујући и финансијска средства и изворе финансирања за те намене.

Органи јавне власти дужни су да обезбеде стално доступне и бесплатне службе подршке деци у случају потребе за посебним мерама заштите, као што су телефонска или интернет линија за помоћ.

Обука и подизање свести јавности

Члан 31.

Органи јавне власти обезбеђују континуирану обуку о факторима ризика по здравље и безбедан живот и развој детета, мерама превенције и посебним мерама заштите од насиља за децу, родитеље, старатеље, хранитеље, усвојитеље и друга физичка лица која подижу и негују дете и за запослене који раде са децом.

Посебне мере заштите детета жртве

Члан 32.

Посебне мере заштите детета жртве односе се и на пријављивање, истрагу, интервенције социјалне и породичноправне заштите, кривично гоњење и изрицање санкција извршиоцима насиља или експлоатације детета.

У примени посебних мера заштите органи јавне власти дужни су да се руководе најбољим интересима детета, информишу дете о поступку, његовим правима и службама

које детету стоје на располагању и да омогуће учешће детета и изражавање његовог мишљења коме ће посветити дужну пажњу, у складу са узрастом и развојним могућностима детета.

У примени посебних мера заштите у односу на дете, органи јавне власти дужни су да:

- 1) ограниче број саслушања детета на два,
- 2) обезбеде да саслушање детета обављају обучена службена, односно стручна лица у одговарајућем простору уз употребу доступних техничких средстава за пренос слике и звука, у складу са законом,
- 3) онемогуће сваки контакт детета и осумњиченог учиниоца, укључујући и суочење, изузев на захтев детета и уколико то није у супротности са његовим најбољим интересима,
- 4) обезбеде детету правну помоћ, услуге тумача и преводиоца, подршку стручних органа, лица или служби подршке и присуство родитеља, старатеља, односно особе од поверења по дететовом избору,
- 5) предузму друге мере ради заштите физичког и прихичког интегритета детета и спречавања могућих штетних последица поступака по личност, развој и добробит детета,
- 6) не сматрају извршиоцем противправног дела дете жртву искоришћавања и злоупотребе.

Трговина децом

Члан 33.

Трговина дететом је забрањена и дете жртва има право на посебну заштиту.

Детету жртви трговине без одлагања се обезбеђују услуге подршке и помоћи ради његовог физичког и психолошког опоравка, интеграције, односно реинтеграције у друштво.

Детету жртви трговине припада право на накнаду материјалне и нематеријалне штете.

Дете жртва продаје и трговине не сматра се учиниоцем кривичног дела или прекршаја.

Дете жртва трговине које није држављанин Републике Србије неће бити враћено у земљу порекла уколико то није у његовом најбољем интересу.

Органи јавне власти дужни су да детету жртви трговине обезбеде највиши степен безбедности и заштите података о идентитету детета и месту његовог боравка.

Искоришћавање детета за проституцију

Члан 34.

Искоришћавање детета за проституцију је забрањено, а дете има право на посебну заштиту.

Забрањено је нуђење, добијање, набављање посредовање или обезбеђивање детета за потребе дечје проституције.

Дете жртва искоришћавања за проституцију не сматра се извршиоцем противправног дела.

Дете жртва искоришћавања за проституцију има право на највиши степен безбедности и заштите физичког и психичког интегритета и података о његовом идентитету и месту његовог боравка.

Дете жртва искоришћавања за проституцију има право на посебне мере заштите.

Органи јавне власти дужни су да обезбеде стално доступну и бесплатну телефонску и интернет линију намењену за пружање помоћи и подршке детету жртви искоришћавања за проституцију.

Детету жртви искоришћавања за проституцију без одлагања се обезбеђују услуге подршке и помоћи ради његовог психолошког опоравка, интеграције односно реинтеграције у друштво.

Детету жртви искоришћавања за проституцију припада право на накнаду материјалне и нематеријалне штете.

Искоришћавање детета за порнографију

Члан 35.

Забрањено је било какво представљање, било којим средством детета у стварним или симулираним експлицитним сексуалним активностима или било какво представљање делова тела, примарних или секундарних сексуалних органа детета првенствено у сексуалне сврхе, као и искоришћавање за порнографију

Забрањено је производња, дистрибуција, ширење, увоз, извоз, нуђење, продаја, или посредовање у сврху искоришћавања детета за порнографију.

Дете жртва искоришћавања за порнографију не сматра се извршиоцем противправног дела.

Дете жртва искоришћавања за порнографију има право на највиши степен безбедности и заштите физичког и психичког интегритета и података о његовом идентитету и месту његовог боравка.

Дете жртва искоришћавања за порнографију има право на посебне мере заштите.

Органи јавне власти дужни су да обезбеде стално доступну и бесплатну техничку подршку и телефонску и интернет линију намењену за пријављивање и пружање помоћи и подршке детету жртви искоришћавања за порнографију.

Детету жртви искоришћавања за порнографију без одлагања се обезбеђују услуге подршке и помоћи ради његовог психолошког опоравка, интеграције односно реинтеграције у друштво.

Детету жртви искоришћавања за порнографију припада право на накнаду материјалне и нематеријалне штете.

Заштита детета од употребе наркотика, дувана, алкохола и других психоактивних супстанци и од злоупотребе лекова

Члан 36.

Дете има право да буде заштићено од употребе наркотика, дувана, алкохола и других психоактивних супстанци и од злоупотребе лекова.

Органи јавне власти предузимају правне, административне, социјалне, образовне, здравствене и друге мере ради заштите деце од употребе и злоупотребе средстава и спречавања коришћења деце у незаконитој производњи и трговини овим средствима.

Заштита детета од учешћа у играма на срећу

Члан 37.

Дете има право на заштиту од учешћа у играма на срећу, а учешће детета у играма на срећу забрањено је.

Учешћем сматра се свака активност детета која је усмерена на активно или пасивно учествовање у игри на срећу.

Није дозвољено родитељима да детету омогући учешће или га изложи играма на срећу. Сагласност родитеља, односно законског заступника детета на учешће детета у играма на срећу, не производи правно дејство.

Поступање правних и физичких лица супротно забрани, кажњиво је у складу са законом.

Органи јавне власти предузимају мере ради заштите детета од учешћа у играма на срећу, укључујући и мере ограничавања и престанка активности правног и физичког лица организатора игре на срећу, које поступи супротно забрани из става 1. овог члана.

Заштита детета од насиља у штампаном материјалу и употребом информационих и комуникационих технологија (ИКТ)

Члан 38.

Дете има право на заштиту од сваког облика насиља извршеног коришћењем штампаног материјала и ИКТ.

Насиљем из става 1. овог члана нарочито се сматра:

- 1) излагање детета насилним и порнографским садржајима путем штампаног материјала и ИКТ,
- 2) психолошка и друга манипулација дететом и искоришћавање поверења детета путем штампаног материјала и ИКТ, ради прибављања сагласности детета за активности штетне по правилан развој и добробит детета,
- 3) упућивање претећег садржаја детету путем штампаног материјала и ИКТ,
- 4) коришћење штампаног материјала и ИКТ ради прибављања личних података о детету,
- 5) излагање јавности приватних података о детету, његовој/њеној породици или средини из које потиче и аудио и видео приказа детета путем штампаног материјала и ИКТ, без сагласности детета и законског заступника,
- 6) врбовање детета путем штампаног материјала и ИКТ ради придобијања детета за учешће, чланство или подршку групама које подстичу насиље, нетолеранцију, мржњу или су формиране ради вршења кривичних дела,
- 7) излагање детета говору мржње путем штампаног материјала и ИКТ,
- 8) излагање детета другим садржајима штетним за његов правилан развој и добробит, путем штампаног материјала и ИКТ.

Органи јавне власти дужни су да обезбеде стално доступну и бесплатну телефонску и интернет линију намењену за пружање помоћи и подршке детету жртви насиља извршеног коришћењем штампаног материјала и ИКТ.

Детету жртви насиља извршеног коришћењем штампаног материјала и ИКТ без одлагања се обезбеђују услуге подршке и помоћи ради његовог психолошког опоравка, интеграције односно реинтеграције у друштво.

Право на заштиту од штетних информација

Члан 39.

Дете има право на заштиту од информација и материјала штетних по његову добробит.

Органи јавне власти и правна лица предузимају законодавне, управне и друге мере за заштиту детета од информација и материјала штетних по његову добробит, укључујући и оне које се преносе путем информационалних и комуникационих технологија (ИКТ).

Остали облици злоупотребе и искоришћавања деце

Члан 40.

Дете има право на заштиту и од других облика злоупотребе и искоришћавања, у спорту, рекламне сврхе, политичке сврхе за вршење кривичних дела или било ког другог облика искоришћавања.

Органи јавне власти и правна лица предузају законодавне, управне и друге мере за заштиту детета од оваквих облика искоришћавања.

Право на опоравак и реинтеграцију

Члан 41.

Органи јавне власти предузимају све мере да подстичу физички и психолошки опоравак у безбедном окружењу и друштвену реинтеграцију детета које је претрпело насиље, злостављање, мучење, занемаривање или други облик окрутног, нехуманог или понижавајућег поступања или кажњавања, радну и другу експлоатацију, сексуално насиље и експлоатацију, оружани сукоб, продају и трговину децом, и другим облицима искоришћавања детета коме се овим делима прети, детета које је сведок ових или других дела извршених према другим особама.

Опоравак и реинтеграција се омогућавају у условима који гарантују физичку и емоционалну безбедност у окружењу у којем дете борави, подстичу здравље, самопоштовање и достојанство детета.

Јединице локалне самоуправе дужне су да у складу са потребама обезбеде услуге које подстичу физички и психолошки опоравак и друштвену реинтеграцију детета, укључујући специјализовану психосоцијалну подршку одговарајућу узрасту детета.“

V. Део

Дете под родитељским старањем и алтернативној нези

Право на живот у породици и одржавање личних односа са члановима породице

Члан 42.

Свако дете има право на живот и одговарајуће услове за развој у породици.

Дете има право да живи с родитељима и право да га родитељи подижу и негују пре свих других, осим уколико то није у супротности са најбољим интересима и добробити детета.

Дете има право на живот у породици и кад нема родитеље, кад су родитељи из ма ког разлога спречени да живе са дететом или кад је дете одвојено од родитеља судском одлуком, смештајем у сродничку или хранитељску породицу или усвојењем, у складу са законом.

Дете има право да успостави и одржава личне односе са родитељем са којим не живи, члановима породице и другим лицима са којима га везује посебна блискост, осим уколико то није у супротности са најбољим интересима и добробити детета.

Право да успостави и одржава личне односе детету се обезбеђује и у случајевима када је родитељ, члан породице или лице са којим је дете везано посебном блискошћу смештен у установу здравствене или социјалне заштите, односно казнено–поправну установу, осим уколико то није у супротности са најбољим интересима и добробити детета.

Дете има право на целовиту заштиту и васпитање на принципима узајамне солидарности, привржености и уважавања свих чланова породице, а у циљу развоја сопствених потенцијала и осећања међугенерациске солидарности у породици и одговорности према друштву.

Органи јавне власти, у случају потребе дужни су да пруже сву неопходну помоћ и подршку породици и деци у остваривању право на живот у породици и одржавање личних односа са члановима породице и нарочито блиским лицима.

Обавезе и одговорности родитеља

Члан 43.

Родитељи имају првенствену и заједничку одговорност за подизање и негу детета.

Родитељи су дужни да детету обезбеде најбоље могуће услове за његов живот, здравље и правилан развој и да се старају о животу и здрављу детета.

Родитељи су дужни да са дететом развијају и негују однос заснован на љубави, поверењу, међусобном уважавању, привржености, узајамном помагању и поштовању личности и достојанства и да подстичу развој и неговање оваквих односа између детета и његових сродника, нарочито браће и сестара.

У подизању и нези детета родитељи су дужни да се руководе његовим најбољим интересима.

Родитељи су дужни да обезбеде детету могућност слободног формирања и изражавања мишљења и да мишљењу детета посвете дужну пажњу.

Родитељи су дужни да детету пруже све информације потребне за формирање мишљења.

Родитељи су дужни да усмеравају дете ка поштовању људских права и слобода, националног, културног и верског идентитета, усвајању и неговању здравих животних стилова, ненасилне комуникације и толеранције према различитостима.

Родитељи су дужни да штите дете од свих облика насиља, занемаривања и експлоатације и да се уздрже од телесног кажњавања и телесног ограничавања детета, употребе физичке силе према детету и сваког другог нехуманог, понижавајућег и омаловажавајућег поступка према детету.

Родитељи су дужни да детету омогуће основно и средње образовање у складу са склоностима и жељама детета и да подстичу развој дететових талената и менталних и физичких способности до његових крајњих граница.

Родитељи су дужни да детету обезбеде животни стандард који у највећој могућој мери одговара физичком, менталном, духовном, моралном и друштвеном развоју детета. Животни стандард детета не може бити нижи од животног стандарда једног или оба родитеља.

Родитељи су дужни да стичу и унапређују знања и да развијају своје родитељске капацитете о развојним потребама детета и његовим правима и слободама.

У случају када прекину или намеравају да прекину заједнички живот родитељи су дужни да се руководе најбољим интересима детета и обезбеде да се мишљењу детета посвети дужна пажња у сваком договору или одлучивању.

Подршка детету и породици

Члан 44.

Органи јавне власти су дужни да обезбеде материјална средства, службе и услуге за помоћ и подршку родитељима и породици за негу и развој детета у складу са законом и прописаним стандардима.

Помоћ и подршка укључују између осталог:

1) социо–едукативне услуге и услуге помоћи и подршке породицама се децом у ризику од измештања, као и психосоцијално, здравствено и правно саветовање и едукацију у вези подизања, неге, школовања и развоја детета,

2) информисање и упућивање на остваривање права и коришћење услуга из области образовања, социјалне и здравствене заштите,

3) процену потреба, индивидуалних способности и интересовања детета ради подстицања оптималног развоја и укључивања у образовне, културне, рекреативне и друге активности,

4) помоћ у ситуацијама кризе и превладавању конфликта.

Органи јавне власти дужни су да обезбеде доступне образовне, здравствене и установе социјалне заштите, које ће на захтев родитеља или особа које подижу и негују дете, на захтев детета и на основу процене надлежног органа и службе, пружати детету у породици помоћ и подршку.

Одвајање детета од родитеља

Члан 45.

Право детета да живи са родитељима може бити ограничено само судском одлуком када је то у најбољем интересу детета.

Сметње у развоју, сиромаштво и инвалидитет детета или родитеља не могу бити основ за ограничење права детета да живи са родитељима.

Органи јавне власти дужни су да у поступцима ограничења права детета из става 1. овог члана детету поставе колизијског заступника.

Изузетно, ради заштите детета од насиља, право да тражи одвајање од родитеља припада детету, његовом законском заступнику и државним органима у складу са законом.

Органи јавне власти су дужни да обезбеде да дете одвојено од родитеља редовно одржава личне односе са њима, осим ако је то у супротности са најбољим интересима детета.

Ако је одвајање детета од родитеља последица лишења слободе, егзила, депортације или смрти, органи јавне власти су дужни да детету, родитељима или, зависно од околности, неком другом члану породице, пруже неопходне информације о томе где се налази одсутни члан породице, осим ако је то у супротности са најбољим интересима детета.

Дете без родитељског старања

Члан 46.

Дете које не живи са својим родитељима или дете за које је утврђено да није у његовом најбољем интересу да га родитељи непосредно подижу и негују има право на посебну заштиту, у складу са законом и прописаним стандардима.

Органи јавне власти дужни су да периодично, најмање на сваких шест месеци, врше провере одлука о мерама заштите, а нарочито одлука о смештају детета.

Усвојење

Члан 47.

Органи јавне власти су дужни обезбедити да у поступцима усвојења детета увек поштује најбољи интерес детета, а нарочито:

1) у обезбеђивању да поступак утврђивање најбољег интереса детета и заснивање усвојења спроводи искључиво надлежни орган у складу са одговарајућим законом, а на основу неспорно утврђених чињеница у односу на породичноправни статус детета, његових родитеља сродника, односно законских заступника,

2) да се код примене међудржавног усвојења детета примењује као алтернативна мера заштите детета без родитељског старања уколико му се не може обезбедити усвијење на територији Републике Србије и уколико је то у најбољем интересу детета,

3) у обезбеђењу да дете на које је примењено међудржавно усвојење ужива целовиту заштиту и стандарде једнаке као и у случају националног, односно домаћег усвојења,

4) да се случајевима међудржавног усвојења не остварује финансијска корист за било ког учесника у поступку.

Права детета на алтернативно старање (смештеног ван породице)

Члан 48.

Дете које су органи јавне власти сместили у хранитељску породицу, у установу социјалне заштите, здравствену, заводску или другу установу има право на редовну периодичну проверу таквог смештаја, напретка детета, постојања потребе за даљим смештајем и свих других околности од значаја за његов/њен смештај (збрињавање), у присуству детета и уз његово активно учешће.

Органи јавне власти дужни су да пропишу минималне стандарде у погледу смештаја, особља, здравља и безбедности, правила рада и понашања, забрањених активности, као и друге стандарде од значаја за остваривање права из овог члана.

Органи јавне власти дужни су да дете редовно, најмање једном месечно посећују ради надзора услова смештаја и да процењују ефекте смештаја у односу на добробит детета, а у складу са најбољим интересима детета и да предузимају мере у складу са својим законским овлашћењима.

Дете има право да као корисник услуга учествује у доношењу одлука које га/ју се тичу и на изражавање свог мишљења у складу са својим узрастом и развојним могућностима.

Детету млађем од седам година не може бити обезбеђен домски смештај, односно смештај у прихватилиште, осим уколико је у пратњи родитеља или друге особе која подиже и негује дете.

Дете има право на доступан и независан притужбени поступак, као и право на колизијског заступника или лица за подршку у том поступку.

Подршка детету на алетрнативном старању (смештају)

Члан 49.

Током алтернативног старања о детету у другој породици, домском смештају, односно смештаја у прихваталишту дете се припрема за повратак у биолошку породицу, одлазак у другу породицу, односно за самосталан живот, у складу са породичним условима, потребама и најбољим интересима детета.

Дете на смештају има право на континуиран контакт са породицом, сродницима или блиским особама, осим уколико то није у супротности са најбољим интересима и добробити детета.

Органи јавне власти, правна и физичка лица дужни су да обезбеде материјалну, друштвену, психолошку и другу подршку у припреми детета до завршетка редовног школовања детета, а најкасније до навршене 26. године живота детета.

Спајање породице

Члан 50.

Дете чији су родитељи настањени у различитим државама има право да уђе на територију Републике Србије или да је напусти ради поновног спајања породица или одржавања личних односа са родитељима.

Органи јавне власти су дужни да, поступајући без одуговлачења, поштују право детета и родитеља да уђу на територију Републике Србије или да је напусте ради остваривања права на спајање породице.

Путовање и прелазак границе

Члан 51.

Дете од навршене 14. године живота може само да путује на територији Републике Србије, уз сагласност оба родитеља, односно родитеља који самостално врши родитељско права или старатеља, а од 16. године без сагласности.

Дете може да пређе границу Републике Србије у пратњи родитеља, односно старатеља.

Дете може да пређе границу Републике Србије самостално или у пратњи другог лица, уколико има сагласност оба родитеља, односно родитеља који самостално врши родитељско право или старатеља.

Незаконито одвођење и задржавања детета ван земље

Члан 52.

Органи јавне власти су дужни да предузимају мере против незаконитог одвођења и задржавања детета у иностранству, незаконитог довођења и задржавања детета у Републици Србији и враћања детета незаконито задржаног у Републици Србији или другој држави, у складу са законом и потврђеним међународним уговорима.

VI. Део

Здравље и здравствена заштита

Право на здравствену заштиту

Члан 53.

Дете има право на највиши могући стандард здравствене заштите, без икаквих ограничења и у складу са својим потребама.

Право на највиши стандард здравствене заштите обухвата:

- 1) превенцију дијагностику, лечење и рехабилитацију детета, укључујући и обавезну имунизацију детета,
- 2) приступ детета информацијама које су неопходне за његово здравље и здрав развој,

3) образовање детета о здрављу, а нарочито о факторима здравог развоја и живота, факторима ризика по физичко и ментално здравље, сексуалном и репродуктивном здрављу, планирању породице и ризицима адолесцентног родитељства о болестима зависности, физичке, социјалне, емоционалне и друге предуслове за постизање здравља и здравог развоја детета, а нарочито одговарајућу здравствену заштиту мајке током трудноће, за време и након порођаја, правилну и уравнотежену исхрану детета у свим узрастима, укључујући и исхрану мајчиним млеком најмање током првих шест месеци живота, доступну и здравствено исправну пијаћу воду, хигијенске и санитарне услове који су неопходни за здрав живот и развој детета, у свим срединама у којима дете борави, безбедну и подржавајућу породичну и другу средину у којој дете живи, социјалну сигурност и животни стандард неопходан за здрав живот и развој детета,

4) заштиту детета од намерних или ненамерних повреда,

5) учешће детета у доношењу одлука које се тичу његовог/њеног здравља,

6) заштиту детета од свих нехуманих, деградирајућих и других неприхватљивих медицинских мера,

7) заштиту детета од надрилекарства.

Предуслови за постизање здравља и здравог развоја

Члан 54.

Обавеза органа јавне власти је да сваком детету обезбеди, без икакве диксриминације:

1) територијалну приступачност здравствених установа,

2) прилагођеност здравствених установа потребама детета, укључујући и амбијент и атмосферу прилагођену физичким и психолошким карактеристикама и потребама детета,

3) довољан број здравствених радника, здравствених сарадника и других запослених у здравственим установама који су оспособљени за рад са децом и посебно едукованих у области комуникацијских вештина, права детета и заштите деце од насиља и занемаривања,

4) доступност здравствене заштите усклађене са савременим достигнућима медицинске науке и стандардима добре праксе,

5) отклањање географских, физичких, социјалних, економских и других баријера за коришћење здравствене заштите,

6) пружање здравствена услуга у пуном обиму и садржају, без обзира на постојање или основ здравственог осигурања.

Органи јавне власти предузимају законодавне, административне и друге мере, ради остваривања предуслова за постизање здравља и здравог развоја детета, а нарочито:

1) прате стање и предузимају мере ради смањења смртности одојчади и деце,

2) прате стање и предузимају мере заштите менталног здравља деце и мере ради смањивања броја деце са менталним и психосоцијалним болестима и стопе самоубистава међу децом,

3) обезбеђују родитељима и јавности благовремене и тачне информације о физичком и менталном здрављу, превенцији болести, раним знацима и симптомима болести, исхрани детета, хигијени, здравом животном окружењу, имунизацији, спречавању несрећа и повреда, злоупотреби алкохола, дувана и психоактивних супстанци, односу родитеља и деце и друге информације неопходне за правилно и одговорно родитељство,

4) обезбеђују помоћ и подршку детету и породици детета ради остваривања животног стандарда потребног за очување здравља и здравог развоја детета.

Превентивна здравствена заштита

Члан 55.

Органи јавне власти, физичка и правна лица обезбеђују превентивну здравствену заштиту детета, а нарочито: промовисање здравих животних стилова; систематске и контролне здравствене прегледе детета; доступну и благовремену имунизацију у складу са

законом и стандардима; доступне здравствене услуге усклађене са савременим достигнућима медицинске науке и стандардима добре праксе, ради заштите сексуалног и репродуктивног здравља и превенције сексуално преносивих болести; доступна и поверљива саветовалишта за децу, посебно адолесценте, из различитих области, а нарочито у областима саветовања о здравственим проблемима; болести зависности; сексуалног, репродуктивног и менталног здравља, као и доступне, бесплатне и квалитетне службе подршке породици у остваривању одговорног родитељства.

Образовање детета о здрављу

Члан 56.

Органи јавне власти предузимају мере ради образовања детета о здрављу.

Образовање детета о здрављу обухвата стицање знања током редовног школовања и кроз неформално образовање и програме обуке.

Органи јавне власти и правна лица која се баве образовањем укључују образовање о здрављу у обавезни наставни програм.

Органи јавне власти, правна и физичка лица подстичу децу да учествују у неформалним програмима образовања о здрављу.

Учешће детета у доношењу одлука које се тичу његовог здравља

Члан 57.

Дете доноси одлуке које се тичу његовог здравља, у складу са законом.

Дете има право да учествује у доношењу одлука које се тичу његовог здравља.

Право учешћа у доношењу одлука има и законски заступник детета, у складу са законом.

Здравствени радник дужан је да пружи обавештења о предложеној медицинској мери која је у интересу здравља детета на начин који обезбеђује да је дете и његови законски заступници разумеју.

Право детета на информацију о његовом здрављу

Члан 58.

Органи јавне власти, правна и физичка лица пружају детету све информације које се тичу његовог здравља, развоја и медицинских мера, независно од пристанка родитеља или законског заступника.

Информације из става 1. овог члана детету се саопштавају на начин прилагођен његовом узрасту, развојним могућностима и другим личним својствима.

Изузетно, информације из става 1. овог члана неће се саопштити детету, ако је то у његовом најбољем интересу.

Право на мишљење о предузимању здравствене мере

Члан 59.

Органи јавне власти и правна лица која пружају услуге здравствене заштите обавештавају дете о предвиђеној медицинској мери, омогућавају детету да изрази своје мишљење и мишљење детета размотрају са дужном пажњом у складу са његовим узрастом и развојним могућностима.

Право детета на самостални пристанак на медицинску меру

Члан 60.

Дете које је навршило 15. годину живота и које је способно за расуђивање, самостално даје пристанак на медицинску меру.

Ако дете које је навршило 15. годину живота и способно је за расуђивање одбије предложено медицинску меру, а иста је битна за здравље детета, надлежан здравствени радник је дужан да пристанак затражи од законског заступника детета.

За предузимање медицинске мере у односу на дете млађе од 15 година неопходан је пристанак законског заступника, уз обавезно укључивање детета у доношење одлуке о пристанку на предложеној медицинској мери, о чему се стари здравствени радник

Родитељи или законски заступници су дужни да детету пруже све информације потребне за формирање мишљења.

Изузетно, уколико родитељ или законски заступник детета није доступан или се његов пристанак не може обезбедити на време, хитна медицинска мера се може предузети и без пристанка ових лица, у складу са законом.

Право детета на поверљивост података о здрављу и приватност

Члан 61.

Подаци о здравственом стању детета старијег од 15 година и подаци о предложеној или примењеној медицинској мери саопштавају се детету и његовом родитељу, односно дететовом законском заступнику.

На захтев детета старијег од 15 година, подаци из става 1. овог члана неће се саопштавати родитељу, односно законском заступнику детета и другим физичким или правним лицима изузев у случајевима утврђеним законом или када је то у најбољем интересу детета.

Дете мора да буде упознато у којим случајевима се подаци о његовом здравственом стању могу саопштавати другим лицима и поред његовог противљења.

Здравствени радници дужни су да обавесте дете о праву на поверљивост података и приватност.

Подаци о здравственом стању детета старијег од 15 година које није способно за расуђивање, и самостално у давању и примању информација, подаци о предложеној или примењеној медицинској мери саопштавају се родитељу или законском заступнику.

Дете које је навршило 15 година има право на коришћење здравствене услуге без присуства родитеља, законског заступника и других одраслих особа.

Права детета смештеног у болничку установу ради лечења

Члан 62.

Дете има право на смештај у болницу, само или у пратњи родитеља, законског заступника или друге особе од поверења, ради лечења када се медицинска мера која му је потребна не може обезбедити на другачији начин.

Органи јавне власти и правна лица који пружају услуге болничког лечења пружају детету и његовим родитељима услугу психосоцијалне помоћи и подршке током болничког лечења детета.

VII. Део

Социјална сигурност и заштита

Право детета на животни стандард

Члан 63.

Дете има право на животни стандард који одговара његовом физичком, менталном, духовном, моралном и социјалном развоју.

Родитељи, односно старатељи детета имају право и обавезу да детету осигурају у складу са својим способностима и финансијским могућностима животни стандард који одговара дететовим физичком, менталном, духовном, моралном и социјалном развоју

Органи јавне власти предузимају мере ради пружања подршке родитељима, односно старатељима у извршавању обавезе из става 2. овог члана.

Родитељима и деци која се налазе у неповољном социјалном положају, јер немају довољно средстава за подмирење основних животних потреба, а нису у могућности да их

остваре својим радом, приходом од имовине или из других извора, обезбеђује се материјална помоћ, храна, одећа и становање и предузимају се потребне мере за стално унапређивање животних услова и достизање животног стандарда који одговара дететовом физичком, менталном, духовном, моралном и социјалном развоју.

Право на социјалну заштиту и приступ услугама социјалне заштите

Члан 64.

Дете које без организоване друштвене помоћи и подршке не може да достигне оптимални ниво развоја има право на интегралну социјалну заштиту, право на избор пружаоца услуге социјалне заштите и право на плански приступ услугама социјалне заштите, у складу са законом и прописаним стандардима.

Дете коме је услед породичних и других животних околности непосредно угрожено здравље, безбедност и развој има право да му одговарајуће услуге социјалне заштите буду пружене у виду неодложне интервенције, у складу са законом и прописаним стандардима.

Дете и родитељ имају право на преиспитивање одлука о неодложним интервенцијама из става 2. овог члана од стране надлежног суда у најкраћем могућем року.

У случајевима породичног насиља, насиља и злостављања над дететом мере неодложне интервенције се примењују у складу са законом.

Уважавање мишљења детета у систему социјалне заштите

Члан 65.

Органи јавне власти, правна и физичка лица пружају детету све информације које се тичу примена мера и коришћења услуга социјалне заштите, независно од пристанка родитеља или законског заступника детета, на начин прилагођен његовом узрасту, развојним могућностима и другим личним својствима.

Органи јавне власти и правна и физичка лица која пружају услуге социјалне заштите прибављају мишљење детета и посвећују му дужну пажњу у складу са његовим узрастом, развојним могућностима и другим личним својствима.

Дете има право да учествује у доношењу одлука које се тичу примена мера и коришћења услуга социјалне заштите.

VIII. Део

Право на образовање, слободно време и културне активности

Право на образовање

Члан 66.

Свако дете има право на бесплатно, квалитетно и инклузивно предшколско образовање, основно и средње образовање.

Предшколско образовање, основно и редовно средње образовање је обавезно.

Родитељи, односно старатељи детета одлучују о томе коју ће основну школу дете похађати, уважавајући мишљење детета, у складу са законом.

Дете има право да самостално донесе одлуку о томе коју ће средњу школу похађати, у складу са законом.

Дете има право на заштиту од свих облика дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања, понашања која вређају углед, част или достојанство, кроз наставни програм и методе рада у школи и у свим другим облицима образовања.

Обавезе органа јавне власти у остваривању права на образовање

Члан 67.

У циљу потпуног остваривања права детета на образовање, органи јавне власти су дужни да обезбеде да:

1) укључивање и напредовање у образовању буде усклађено са потребама детета,
2) образовне и стручне информације и савети буду доступни свој деци,
3) предузимање мере за обезбеђење редовног похађања школе и смањење стопе напуштања школе,

4) подстичу развој различитих облика средњег образовања, укључујући опште и стручно образовање, које је на располагању,

5) је образовање доступно сваком детету и предузимају одговарајуће мере као што су пружање финансијске помоћи детету и породици у остваривању тог права,

6) сваком детету ученику средње школе омогуће подршку ради одређења за студије, укључујући и пружање финансијске помоћи када је то потребно.

Органи јавне власти предузимају потребне мере да се дисциплина у школи спроводи на начин примерен достојанству детета и у складу са законом и да сваком детету буде обезбеђена заштита од било ког облика насиља и занемаривања у школи.

Органи јавне власти су дужни да обезбеде инклузивно образовање почев од предшколског образовања и васпитања, усклађено са посебним образовним потребама детета, како ни једно дете не би било искључено из система образовања, без обзира на сметње у развоју, инвалидитет, имовно стање, националну припадност или лична својства.

Органи јавне власти покрећу и подстичу међународну сарадњу по питањима образовања, посебно у циљу искорењивања незнања и неписмености у земљи, региону и свету и олакшавања приступа деце научним и техничким сазнањима и модерним наставним методама.

Циљеви образовања

Члан 68.

Органи јавне власти су дужни обезбедити да образовање детета буде усмерено на:

1) развој дететове личности, талената и менталних и физичких способности до његових/њених крајњих граница, пун интелектуални, емоционални, социјални, морални и физички развој детета, у складу са његовим/њеним узрастом, развојним могућностима и интересовањима,

2) стицање квалитетних и употребљивих знања и вештина и развој стваралачких и других способности,

3) развијање умећа примене стечених вештина и знања,

4) укључивање детета у образовне и професионалне процесе на националном и међународном нивоу,

5) развијање и неговање здравих животних стилова и стицање вештина и знања о здрављу у складу са чланом 53. овог закона,

6) развијање и неговање вештине комуницирања и тимског рада,

7) развој поштовања права детета, људских права и основних слобода и принципа утврђених Уставом и међународним уговорима које је Република Србија прихватила,

8) развој поштовања дететових родитеља, његовог/њеног културног идентитета, језика и вредности, националних вредности земље у којој дете живи, земље из које потиче и цивилизација различитих од његове/њене сопствене,

9) развијање равноправности жена и мушкараца, нестереотипних родних улога, узајамног поштовања, ненасилног разрешења сукоба у међуљудским односима, родно заснованог насиља над женама и права на лични интегритет,

10) припремање детета за одговоран живот у слободном друштву, у духу разумевања, мира, толеранције, једнакости полова, пријатељства међу народима, етничким, националним и верским групама и са лицима која припадају мањинским групама,

11) развој поштовања према животној средини, укључујући поштовање животне средине, биљног и животињског света.

Уважавање мишљења детета у систему образовања

Члан 69.

Дете има право да учествује у доношењу свих одлука које се тичу његовог образовања и боравка у образовно васпитним установама, у складу са законом.

Органи јавне власти имају обавезу да пре доношења одлука које се тичу образовања детета и боравка у образовно васпитним установама прибављају његово/њено мишљење и да му посвете дужну пажњу.

Органи јавне власти дужни су да детету обезбеде сва обавештења која су му потребна да формира и изрази своје мишљење.

Органи јавне власти дужни су да детаљно образложе како су утврдили мишљење детета и разлоге због којих су га уважили односно нису уважили.

Право на слободно време, игру и одмор

Члан 70.

Дете има право на слободно време, игру, одмор и пуно учешће у рекреативним активностима, културном животу и уметности.

Органи јавне власти, обезбеђују детету остваривање права на слободно време, игру и одмор и обезбеђују средства, просторне услове, опрему, програме, садржаје и друге услове за остваривање овог права детета, у складу са законом.

IX. Део

Права посебних група деце и мере заштите

Права детета страних држављана, односно детета без држављанства без пратње

Члан 71.

Орган јавне власти је дужан да детету страном држављанину без пратње, односно детету без држављанства без пратње, неодложно обезбеди безбедност, бригу о здрављу, задовољавање егзистенцијалних потреба, психосоцијалну подршку, заступање и другу одговарајућу помоћ у складу са потребама и његовим најбољим интересом.

Дете страни држављанин, односно дете без држављанства без пратње не може бити лишено слободе због нерешеног боравишног статуса.

Органи јавне власти дужни су да детету страном држављанину, односно детету без држављанства без пратње обезбеде старатеља, пуномоћника и преводиоца, и учешће детета у поступку у складу са развојним могућностима детета.

Заштита и права детета избеглице, мигранта

и детета које ужива међународну заштиту

Члан 72.

Дете тражилац азила и дете избеглица ужива сва права из овог закона.

Органи јавне власти у поступку по захтеву за азил, односно стицање статуса избеглице када се он односи на дете, руководе се најбољим интересима детета посебно имајући у виду ризике од прогона детета и чланова његове породице, насиља и злостављања детета, тортуре, регрутације у оружане снаге или групе, експлоатације и продаје или трговине, сакаћења полних органа, дечјих бракова и других штетних пракси у земљи порекла или држављанства детета.

Орган јавне власти дужан је да у поступку за добијање азила, односно стицања статуса избеглице прибави мишљење детета, коме ће посветити дужну пажњу.

Приликом поступања према деци тражиоцима азила и деци којима је признат азил узима се у обзир добробит, социјални развој и порекло малолетног лица, мишљење малолетног лица зависно од његовог узраста и зрелости, начело јединства породице, као и заштита и безбедност малолетног лица, посебно ако постоји сумња да је малолетно лице

жртва трговине људима или жртва насиља у породици и других облика родно заснованог насиља.

Поступак за добијање азила, односно стицања статуса избеглице је за дете хитан.

Орган јавне власти неће вратити дете у земљу порекла или држављанства детета у случају да постоје ризици од прогона детета и чланова његове породице, насиља и злостављања детета, тортуре, регрутације у оружане снаге или групе, експлоатације и продаје или трговине, сакаћења женских полних органа, дечјих бракова и других штетних пракси у земљи порекла или држављанства детета.

Заштита и права детета припадника националне мањине

Члан 73.

Дете припадник националне мањине остварује сва права утврђена овим законом као и сва посебна права која, у складу са законом, припадају припадницима националних мањина у Републици Србији.

Органи јавне власти обезбеђују равноправан положај детета припадника националне мањине.

Дете припадник националне мањине има право на очување националног, културног, верског идентитета.

Дете припадник националне мањине има право на употребу свог језика, у складу са законом.

Дете припадник националне мањине има право на образовање на свом језику и писму, као и образовање које обезбеђује добро знање српског језика, у складу са законом.

Дете припадник националне мањине има право на коришћење свог личног имена на свом језику и писму.

Посебна заштита и права детета укљученог у живот и рад на улици

Члан 74.

Дете укључено у живот и рад на улици има сва права из овог закона.

Дете укључено у живот и рад на улици има право на мере посебне заштите из овог закона.

Органи јавне власти су дужни да предузимају мере потребне ради заштите детета укљученог у живот и рад на улици и његову интеграцију у друштво, а нарочито:

- 1) задовољавање основних животних потреба,
- 2) услуге социјалне заштите за дете и његову породицу,
- 3) приступ здравственој заштити,
- 4) приступ образовању и посебним образовним програмима.

Органи јавне власти су дужни у поступку помоћи и подршке детету које је укључено у живот и рад на улици и његову интеграцију у друштво обезбеде да:

- 1) учешће детета у складу са његовим узрастом, развојним могућностима и другим личним својствима,
- 2) одлучивања и примену мера прилагоде детету, његовим потребама и узроцима, односно остваривању његовог најбољег интереса,
- 3) дете буде информисано о свим чињеницама и околностима у којима се налази,
- 4) прибаве мишљење детета и истом посвете дужну пажњу.

Мере из става 3. тач. 1)–4) овог члана не могу се спроводити уз примену принуде, кажњавања, ограничавања односно лишавања слободе детета.

Примена кривичноправне одговорности детета укљученог у живот и рад на улици због просјачења, боравка на улици, пружања услуга на улици и др. забрањено је, изузев у случајевима предвиђеним посебним законом.

Заштита детета на раду и заштита од искоришћавања

Члан 75.

Дете има право на рад, укључујући волонтерски рад, са навршених 15 година, уколико то не угрожава његово/њено здравље, образовање и правилан развој.

Дете млађе од 15 година живота може бити укључено у обављање васпитно-образовних волонтерских активности, у складу са прописима о образовању и васпитању и потврђеним међународним конвенцијама.

Дете има право на правичне и повољне услове рада, без дискриминације.

Дете има право на заштиту на раду, заштиту од експлоатације и од најгорих облика дечјег рада.

Најгори облици дечјег рада из става 4. овог члана обухватају све облике ропства, обичаје сличне ропству као што су продаја и кријумчарење деце, дужничко ропство и кметство, принудно просјачење принудни или обавезни рад, укључујући и регрутовање деце за учешће у оружаним сукобима, коришћење, набављање и нуђење детета ради проституције, производње порнографије и за порнографске представе, коришћење, набављање или нуђење детета за недозвољене активности, нарочито за производњу и кријумчарење дроге и сваки други рад који је по својој природи и околностима у којима се обавља штетан по здравље, безбедност или морал детета.

Омогућавање детету да обавља послове који представљају ризик по живот и здравље детета, послове који ометају школовање детета и послове који су штетни по здравље, физички, ментални, духовни, морални или друштвени развој детета, забрањено је.

Органи јавне власти, правна и физичка лица дужни су да детету обезбеде одговарајућу заштиту на раду и заштиту од експлоатације, укључујући и експлоатацију у спорту, средствима јавног информисања, јавном оглашавању, изради и представљању уметничких дела и експлоатацију у политичке сврхе.

Пристанак детета, родитеља, законског заступника или другог физичког или правног лица за обављање послова из ст. 5. и 6. овог члана ништава је.

Заштита детета из става 7. овог члана укључује и контролу у односу на насиље, експлоатацију и заштиту од сваког рада који би био штетан за дететов живот, здравље, образовање и правилан развој, у складу са законом.

Мере из става 7. и 9. овог члана укључују и ограничавање и престанак права на рад правних и физичких лица која подстичу и омогућавају експлоатацију детета у раду.

Права детета са сметњама у развоју и инвалидитетом

Члан 76.

Дете са сметњама у развоју и инвалидитетом ужива посебну заштиту.

Дете са сметњама у развоју и инвалидитетом ужива сва права из овог закона.

Дете са сметњама у развоју и инвалидитетом има право да, уз одговарајућу подршку буде укључено у свакодневни живота, посебно у редовно образовање, рекреативне, културне и друге друштвене активности.

Органи јавне власти дужни су да детету са сметњама у развоју и инвалидитетом обезбеде нарочито:

- 1) услове за живот и развој у породици,
- 2) доступност објеката јавне власти, здравља, рехабилитације, образовања, културе, трговине, туризма, производње, услуга, јавног превоза, становања, спортским, рекреативним и другим објектима, укључујући и њихове посебне делове,
- 3) доступну, одговарајућу и инклузивну здравствену заштиту,
- 4) доступно и квалитетно инклузивно образовање,
- 5) доступне службе помоћи и подршке детету,
- 6) доступност информација,
- 7) доступност културних, уметничких, научних, образовних и спортских и других садржаја подстицајних за развој детета,

8) помоћ и подршку у остваривању права на одговарајући животни стандард.

Органи јавне власти су дужни да обезбеде доступне службе подршке родитељима, старатељима и другим физичким лицима која подижу и негују дете са сметњама у развоју и инвалидитетом, ради остваривања права детета са сметњама у развоју и инвалидитетом на живот у породици и породичном окружењу.

Права детета са сметњама у развоју и инвалидитетом у домском смештају

Члан 77.

Детету са сметњама у развоју и инвалидитетом изузетно се може обезбедити домски смештај, уколико не постоје услови за живот у породици. Домски смештај обезбеђује се привремено до обезбеђивања породичног смештаја, уз периодичну проверу смештаја у складу са одредбама овог закона.

Сметње у развоју и инвалидитет детета или родитеља не могу бити основ за ограничење права детета да живи са родитељима.

Дете са сметњама у развоју и инвалидитетом у домском смештају ужива посебну заштиту.

Органи јавне власти дужни су у случају домског смештаја детета са сметњама у развоју и инвалидитетом, одмах по извршеном смештају да сачине план услуга и мера за измештање детета са сметњама у развоју и инвалидитетом из домског у породични смештај, односно враћања детета у породицу. План услуга и мера за измештање детета са сметњама у развоју и инвалидитетом из домског у породични смештај, односно враћања детета у породицу разматрају се најмање једном месечно;

Органи јавне власти дужни су да у сачињавање плана услуга и мера за измештање детета са сметњама у развоју и инвалидитетом из домског у породични смештај, односно враћања детета у породицу, укључе дете у највећој могућој мери, прибаве мишљење детета и посвете му дужну пажњу у складу са узрастом, развојним могућностима и другим личним својствима детета и укључе родитеље, старатеље или сроднике детета уколико је то у најбољем дететовом интересу.

Органи јавне власти обезбеђују детету са сметњама у развоју и инвалидитетом у домском смештају приступ информацијама, културним, уметничким, рекреативним, спортским, научним и другим садржајима подстицајним за развој детета, образовање и здравствену заштиту и усмереним на постизање пуне дететове интеграције и развоја, у складу са законом.

Органи јавне власти обезбеђују детету са сметњама у развоју и инвалидитетом у домском смештају континуиран контакт са породицом, сродницима или блиским особама.

Посебне обавезе органа јавне власти у обезбеђивању образовања детета са сметњама у развоју и инвалидитетом

Члан 78.

Органи јавне власти дужни су да обезбеде услове за образовање детета са сметњама у развоју и инвалидитетом, а нарочито:

1) уџбенике и школски прибор прилагођени потребама детета са сметњама у развоју и инвалидитетом,

2) аудио и видео материјал прилагођен потребама детета са сметњама у развоју и инвалидитетом,

3) електронски материјал и опрему прилагођену потребама детета са сметњама у развоју и инвалидитетом,

4) финансијску подршку породици детета са сметњама у развоју и инвалидитетом ради обезбеђивања права детета на образовање,

5) индивидуализовани образовни план за децу са сметњама у развоју и инвалидитетом, уз обезбеђивање услуга педагошког асистента по потреби,

- б) отклањање архитектонских и информацијско-комуникацијских баријера у образовно-васпитним установама,
- 7) приступачан превоз до и од васпитно-образовне установе.

Дете у сукобу са законом

Члан 79.

Обавезе органа јавне власти у поступању према детету које је извршилац кривичних дела нарочито су да:

- 1) предузима превентивне мере у циљу спречавања појаве дечје делинквенције,
- 2) законом дефинише старосне границу испод које дете не може бити кривично гоњено,
- 3) успостави систем малолетничког правосуђа заснованог на принципима рехабилитације, ресторативне правде и јавне безбедности,
- 4) законом пропише услове када је могуће да се према детету учиниоцу кривичног дела не покреће кривични поступк и да те услове примењује у највећој могућој мери,
- 5) кривични поступак спроводи уз поштовање достојанства детета и уважавање свих процесних гаранција,
- б) гарантује правичност суђења детету починиоцу кривичног дела,
- 7) у најмањој мери, а у складу са законом, избегава ограничења личне слободе детета у свим облицима и фазама судског или административног поступка према детету, укључујући и ситуације као што су привођење детета,
- 8) обезбеди посебну заштиту деце, која јесу и онима која нису у узрасту у коме се могу сматрати кривично одговорним,
- 9) обезбеди услове за спровођење континуиране обуке о узроцима дечје делинквенције и њене превенције, као и кампање за уклањање предрасуда и спречавање стигматизације деце у сукобу са законом;

Посебна права детета извршиоца кривичног дела

Члан 80.

Обавеза органа јавне власти да сваком детету за које се сумња или је оптужено да је извршило кривично дело гарантује:

- 1) право да му не може бити изречена кривична санкција или друга мера за дело које пре него што је учињено законом није било одређено као кривично дело, нити му се може изрећи кривична санкција или мера која законом није била прописана пре него што је кривично дело учињено,
- 2) право да му не може бити изречена кривична санкција или друга мера за било коју активност или понашање које се не сматра недозвољеним уколико га изврши одрасла особа (статусни деликт) и право да у том случају детету буде пружена одговарајућа социјална, породичноправна, образовна, здравствена, правна и друга помоћ и подршка,
- 3) право да не буде лишено слободе сем у изузетним случајевима, у поступку у складу са законом и у најкраћем могућем трајању,
- 4) право детета лишеног слободе не може бити мање од права пунолетних учинилаца кривичних дела, у складу са општим правилима кривичног поступка,
- 5) право детета лишеног слободе да без одлагања буде саслушано пред надлежним судом и да одлука о лишењу слободе буде редовно проверавана у одређеним посебним законом одређеним временским периодима,
- б) право детета лишеног слободе на преписку, контакт са породицом, редовно образовање, приступ културним и рекреативним програмима, здравствену заштиту, психосоцијалну помоћ и подршку,
- 7) право на претпоставку невиности док се супротно не утврди правноснажном одлуком надлежног суда,

8) право да се детету обезбеди могућност изражавања сопственог мишљења у сваком судском или административном (управном) поступку које га се тиче, било директно, било преко представника или одговарајућег органа јавне власти,

9) право на делотворно учешће у поступку,

10) право да буде одмах и директно (непосредно) обавештен о оптужбама које му се стављају на терет,

11) право да има браниоца из реда адвоката од првог саслушања и да уколико само дете учинилац кривичног дела које је навршило 14 година, његов/њен законски заступник или сродници не узму браниоца он буде постављен по службеној дужности од стране судије за малолетнике, односно посебно обученог полицајца увек када се дете саслушава,

12) право да не буде присиљено да сведочи, односно забрана изнуђивања признања или какве друге изјаве од осумњиченог малолетника или малолетника према коме је покренут, односно према коме се води кривични поступак,

13) право на доношење одлуке без одлагања и уз укључивање родитеља, увек кад је то у складу са најбољим интересима детета,

14) право да му се не може судити у одсуству и забрана поновног суђења после правноснажног судског одлучивања,

15) право на предузимање радњи, а нарочито при његовом/њеном саслушању, на обазрив начин, водећи рачуна о зрелости, другим личним својствима и заштити приватности детета,

16) право да органи који учествују у поступку, као и други органи и установе од којих се траже обавештења, извештаји или мишљења, поступају по начелу хитности,

17) право на употребу свог језика и бесплатну помоћ преводиоца уколико не може да разуме или не говори језик који је у службеној употреби у суду,

18) изрицање кривичне санкције ислучиво одлуком надлежног суда у поступку који је покренут и спроведен по одредбама закона,

19) право на присуство сведока и на могућност испитивања сведока,

20) право на жалбу другостепеном суду у складу са законом којим се регулише систем малолетничког правосуђа.

Посебна права кривично неодговорног детета извршиоца кривичног дела

Члан 81.

Органи јавне власти су дужне да детету извршиоцу противправног дела које је због узраста кривично неодговорно обезбеди посебну заштиту.

Мере посебна заштите обухватају мере социјалне и породичноправне заштите, образовања, здравствене заштите, услуге локалне заједнице и друге мере које се предузимају изван система малолетничког правосуђа.

У примени посебних заштите органи јавне власти дужни су да свестрано испитају све околности случаја и омогуће детету извршиоцу противправног дела које је због узраста кривично неодговорно да изнесе своје мишљење и виђење околности догађаја.

Дете извршилац противправног дела које је због узраста кривично неодговорно ужива сва права из овог закона.

Органи јавне власти предузимају мере у складу са законом и пружају детету извршиоцу противправног дела које је због узраста кривично неодговорно услуге подршке и помоћи ради његове реинтеграције у друштво. У предузимању мера и пружању услуга органи јавне власти руководе се најбољим интересима детета и потребом заштите јавне безбедности.

Органи јавне власти при предузимању мера и пружању услуга дужни су да прибаве мишљење детета извршиоцу противправног дела које је због узраста кривично неодговорно и посвете му дужну пажњу у складу са узрастом, развојним могућностима и другим личним својствима детета.

Заштита и права детета у ситуацијама оружаних сукоба

Члан 82.

Дете не може бити члан оружаних снага нити оружаних група.

Регрутовање деце у оружане снаге и групе забрањено је. Пристанак детета на регрутовање у оружане снаге или групе ништаво је.

Држање, ношење и коришћење оружја од стране детета забрањено је.

Обучавање деце руковању и употреби оружја и војним вештинама забрањено је и у мирнодопским условима.

Органи јавне власти предузимају мере ради заштите детета од учешћа у оружаним сукобима, регрутације у оружане снаге или групе, држања, коришћења и ношења оружја и обуке у руковању и употреби оружја и војним вештинама.

Органи јавне власти обезбеђују деци која живе или бораве у Србији, а која су претходно регрутована и коришћена у оружаним сукобима у другим државама, сву одговарајућу помоћ за њихов физички и психички опоравак и друштвену реинтеграцију.

Дете у ситуацијама оружаних сукоба ужива право на посебну заштиту у складу са овим законом.

Х. Део

Заштитник права детета

Општа надлежност заштитника права детета

Члан 83.

Општа надлежност заштитника права детета која се прописује овим законом је:

1) промовисање права детета утврђених Конвенцијом о правима детета и другим међународним актима, конвенцијама и уговорима,

2) промовисање права детета утврђених овим законом и унутрашњим нормативно правним актима, декларацијама и правно обавезујућим документима,

3) унапређење нормативно правне основе права детета у Републици Србији у складу са Конвенцијом о правима детета и другим међународним актима, конвенцијама и уговорима,

4) координација поступања између различитих субјеката органа јавне власти, као и између органа јавне власти и организација цивилног друштва на промовисању, унапређивању и поштовању права детета утврђених Конвенцијом о правима детета и другим међународним актима, конвенцијама и уговорима, овим законом, унутрашњим нормативно правним актима, декларацијама и правно обавезујућим документима,

5) контрола органа јавне власти, организација, других правних и физичких лица у поштовању права детета утврђених Конвенцијом о правима детета и другим међународним актима, конвенцијама и уговорима, овим законом, унутрашњим нормативно правним актима, декларацијама и правно обавезујућим документима.

Надлежност заштитника права детета

Члан 84.

У остваривању својих општих надлежности утврђених чланом 83. овог закона заштитник права детета:

1) истражује појединачне случајеве кршења права детета, на основу поднете притужбе или по сопственој иницијативи,

2) спроводи истраживања о питањима која се односе на кршења права детета по сопственој иницијативи,

3) припрема и објављује мишљења, препоруке и извештаје о било ком питању које се односи на унапређивање и заштиту права детета,

4) прати усклађеност закона и других прописа у Републици Србији који се односе на заштиту права деце са одредбама Устава Републике Србије, Конвенције о правима детета и другим међународних докумената који се односе на заштиту права и интереса деце,

5) прати извршавање обавеза Републике Србије које произлазе из Конвенције о правима детета и других међународних докумената који се односе на заштиту права и интереса деце,

6) подноси годишњи и посебан извештај Народној скупштини о стању у области права детета,

7) прати примену прописа који се односе на заштиту права и интереса деце са аспекта остваривања најбољих интереса детета,

8) прати утицај мера економске политике и других јавних политика на остваривање права детета, посебно најугроженијих група деце,

9) бави се промоцијом права и интереса деце, међу децом и у најширој јавности,

10) упозорава јавност на најчешће, типичне и тешке случајеве кршења права деце,

11) предлаже предузимање мера за заштиту и промоцију права деце, као и за спречавање штетних поступања која угрожавају права и интересе деце,

12) обавештава јавност о стању права деце,

13) успоставља и одржава сарадњу са органима јавне власти и домаћим и међународним организацијама које делују у области права детета,

14) обавља друге послове утврђене овим законом.

Законске иницијативе, предлози и мишљења

Члан 85.

Заштитник права детета има право предлагања закона из своје надлежности.

Заштитник права детета је овлашћен да Влади, односно Народној скупштини подноси иницијативе за измену или допуну закона и других прописа и општих аката, ако сматра да до повреде права деце долази због недостатака у прописима, као и да иницира доношење нових закона, других прописа и општих аката, када сматра да је то од значаја за остваривање и заштиту права деце.

Влада, односно Народна скупштина дужни су да разматрају иницијативе које подноси заштитник права детета.

Заштитник права детета је у обавези и овлашћен да даје мишљење Влади и Народној скупштини на нацрте и предлоге закона и других прописа, ако се њима уређују питања која су од значаја за заштиту права деце.

Влада је дужна да заштитнику права детета на мишљење доставља нацрте и предлоге закона и других прописа ако се њима уређују питања од значаја за права детета.

Положај заштитника права детета

Члан 86.

Заштитник права детета је независан и самосталан у обављању послова утврђених овим законом и нико нема право да утиче на његов рад и поступање.

У обављању послова из своје надлежности заштитник права детета поступа у оквиру Устава, закона, других прописа и општих аката, Конвенције о правима детета и факултативних протокола уз Конвенцију, као и других потврђених међународних уговора и општеприхваћених правила међународног права, руководећи се начелом законитости, правичности и морала.

Заштитник права детета има једног заменика.

Заштитник права детета има право на плату у висини плате председника Уставног суда, а заменик заштитника права детета у висини зараде судије Уставног суда.

Заштитник права детета и заменик заштитника права детета уживају имунитет који уживају народни посланици.

Заштитник права детета и заменик заштитника права детета не могу бити позвани на одговорност због мишљења, критике или предлога које су дали у вршењу своје функције, као ни због ставова и предлога садржаних у извештајима које подноси Народној скупштини.

Подношење извештаја заштитника права детета

Члан 87.

Заштитник права детета је дужан да једном годишње поднесе извештај Народној скупштини о свом раду. Извештај садржи податке о активностима у претходној години, податке о уоченим кршењима права детета, податке о недостацима у раду органа јавне власти, као и предлоге за побољшање положаја деце у различитим областима.

О извештају заштитника права детета се води расправа у надлежним телима Народне скупштине. Извештај заштитника права детета се прима к знању. Ставови изнети у извештају не могу бити основ за утврђивање одговорности или разрешења заштитника права детета и заменика заштитника права детета.

Извештај о раду се подноси најкасније до 15. марта наредне године, за претходну годину и објављује се у „Службеном гласнику Републике Србије” и на Интернет страници заштитника права детета, а доставља се и средствима јавног информисања.

У току године, заштитник права детета може да подноси и посебне извештаје Народној скупштини и да захтева расправу о уоченим проблемима и мерама које сматра неопходним да би се стање појединих група деце унапредило.

Орган коме је препорука упућена дужан је да поступи по препоруци и отклони повреду права у року од 30 дана од дана пријема препоруке, као и да о томе обавести заштитника права детета.

Покретање поступка за оцену уставности

Члан 88.

Заштитник права детета је овлашћен да покрене поступак пред Уставним судом за оцену уставности и законитости закона, другог прописа и општег акта.

Предози и упозорења

Члан 89.

У обављању послова из своје надлежности заштитник права детета је овлашћен да државним и другим органима јавне власти, као и другим правним и физичким лицима која обављају послове у вези са децом, предлаже предузимање мера за спречавање штетних поступања која угрожавају права и интересе деце, да упозори на неправилности, те да захтева да добије извештаје о предузетим мерама.

Органи и лица из става 1. овог члана дужни су да одмах, а најкасније у року од 15 дана од добијања захтева, обавесте заштитника права детета о мерама које су предузели на основу његовог упозорења, предлога или препоруке.

Ако органи и лица из става 1. овог члана не поступе у прописаном року према његовом захтеву, заштитник права детета о томе обавештава надлежни орган који врши надзор над њиховим радом.

Остваривање надзора

Члан 90.

Заштитник права детета има право увида у начин остваривања бриге о деци која су привремено, на основу одлуке надлежног органа, смештена код правних и физичких лица, укључујући и право приступа просторијама у којима се деца налазе, као и право несметаног приступа заводима за извршење санкција и другим местима на којима се налазе деца која су лишена слободе.

О обављеном увиду из става 1. овог члана заштитник права детета саставља извештај који доставља лицима из става 1. овог члана, као и органу који врши надзор над радом тих лица.

У остваривању ове надлежности и доношењу одлуке о даљем поступању, заштитник права детета има право да саслуша и са дужном пажњом размотри мишење детета.

Приступ подацима

Члан 91.

Сви органи јавне власти, организације као и сва правна и физичка лица која обављају послове који су у вези са децом, дужни су да заштитнику права детета омогуће увид у све податке, информације и акте који се односе на права и заштиту деце, без обзира на степен њихове тајности, осим када је то у супротности са законом.

Заштитник права детета је дужан да и након престанка функције чува као тајну податке до којих дође у вршењу своје функције.

Обавеза чувања тајне односи се и на заменика заштитника права детета, као и на све запослене у стручној служби.

Подношење пријава

Члан 92.

Ако у току обављања функције заштитник права детета сазна да је дете изложено насиљу, сексуалној злоупотреби, злостављању, експлоатацији или занемаривању, дужан је да одмах поднесе пријаву надлежном јавном тужилаштву, обавести надлежни орган старатељства и да одмах без одлагања предузме неопходне мере за заштиту права и интереса детета, као и да изврши надзор над њиховим спровођењем.

У обављању ових послова, заштитник права детета може затражити помоћ стручних или специјализованих органа, организација и установа у чију делатност спадају заштита и брига за развој и остваривање права деце.

Органи, организације и установе из става 2. овог члана дужне су да заштитнику права детета пруже тражену помоћ, без одлагања.

Дужност пријема заштитника права детета

Члан 93.

Председник Републике, председник и чланови Владе, председник Народне скупштине, председник Уставног суда и функционери у органима државне управе дужни су да приме заштитника права детета, на његов захтев, најкасније у року од 15 дана.

XI. Део

Поступање пред заштитником права детета

Подношење притужбе заштитнику права детета

Члан 94.

Свако правно и физичко лице, домаће или страног лица које има сазнање да су актом, радњом или нечињењем органа јавне власти повређена права детета може да поднесе притужбу заштитнику права детета.

У име и уз сагласност родитеља/старатеља или детета старијег од 15 година, чије је право повређено, притужбу може поднети организација која се бави заштитом права детета.

Заштитник права детета неће поступати по анонимним притужбама.

Изузетно, ако сматра да у анонимној притужби има основа за његово поступање, заштитник права детета може покренути поступак по сопственој иницијативи.

На захтев подносиоца притужбе или по сопственој оцени, у нарочито оправданим случајевима и уколико је то могуће, заштитник права детета може органу јавне власти,

организацији, правном или физичком лицу на које се односи притужба, не открије идентитет подносиоца притужбе.

Када је подносилац дете млађе од 15 година, заштитник права детета ће о притужби, као и о току и исходу поступка обавестити и родитеља односно старатеља детета, ако је то у најбољем интересу детета.

Начин подношења притужбе заштитнику права детета

Члан 95.

Притужба заштитнику права детета се подноси у писаној форми или, изузетно, усмено у записник, без обавезе плаћања таксе или друге накнаде.

На захтев подносиоца притужбе, стручна лица у Служби заштитника права детета дужна су да му, без накнаде, пруже стручну помоћ у састављању притужбе. Уз притужбу се подносе и расположиви докази о повреди права детета.

Заштитник права детета обавештава подносиоца притужбе о активностима које је предузео, најкасније у року од 30 дана од дана подношења притужбе.

Покретање поступка на иницијативу заштитника права детета

Члан 96.

Заштитник права детета може покренути поступак по сопственој иницијативи.

Посредовање, давање савета и мишљења

Члан 97.

Заштитник права детета има право да пружањем добрих услуга, посредовањем и давањем савета и мишљења о питањима из своје надлежности делује превентивно, у циљу унапређења рада органа на чији рад је притужба поднета и унапређења заштите права детета.

Заштита права пред другим органима

Члан 98.

Пре подношења притужбе подносилац, уколико није дете, је дужан да покуша да заштити права детета у одговарајућем посебним законом уређеном поступку.

Заштитник права детета ће упутити подносиоца притужбе на покретање одговарајућег правног поступка, ако је такав поступак предвиђен, а неће покретати поступак док не буду исцрпљена сва правна средства.

Изузетно, заштитник права детета може покренути поступак и пре него што су исцрпљена сва правна средства, ако би детету о чијим правима се одлучује била нанета ненадокнадива штета односно недвосмислено произилазило да ће се наставити даље кршење права детета и имати штетне последице по физички, психички или морални развој детета.

Рок за подношење притужбе

Члан 99.

Притужба се може поднети најкасније у року од једне године од извршене повреде права детета, односно од последњег поступања, односно непоступања органа јавне власти у вези са учињеном повредом права детета.

Изузетно, када је реч о кршењу права детета које је за последицу имало насиље над децом, злостављање и занемаривање, притужба се може поднети и након истека рока од једне године, али не након истека рока од три године.

Када се по притужби не поступа

Члан 100.

Заштитник права детета може поступати у вези са повредом права детета на коју се притужба односи и ако је покренут или правноснажно окончан поступак пред судом, само у

ствари за коју није прописано да је суд искључиво надлежан да о одлучује о том праву детета.

Заштитник права детета не поступа по притужби ако је очигледно да нема повреде права на коју подносилац указује, ако је у истој ствари већ поступао а нису понуђени нови докази, као и ако утврди да је притужба неблаговремена.

Обустављање поступка

Члан 101.

Ако орган против којег је поднета притужба сам отклони недостатке, заштитник права детета о томе обавештава подносиоца притужбе и оставља му рок од 15 дана да се изјасни да ли је таквим поступком задовољан.

Ако подносилац притужбе одговори да је задовољан начином на који је отклоњен недостатак, као и ако подносилац притужбе уопште не одговори у остављеном року, заштитник права детета ће обуставити поступак.

Заштитник права детета ће обуставити поступак контроле и када оцени да је орган отклонио недостатак због којег је поступак контроле покренут.

Поступак по притужби и утврђивање чињеничног стања

Члан 102.

Заштитник права детета доставља на изјашњење притужбу органу против кога је поднета, у року од 15 дана од дана пријема притужбе.

По пријему изјашњења по притужби од органа против кога је иста поднета, заштитник права детета утврђује чињенично стање увидом у изјашњење, непосредним увидом у поступање органа на који се притужба односи, уколико оцени да је то неопходно, поднете доказе и узимањем изјаве од подносиоца притужбе, лица против којег је притужба поднета, као и од других лица.

Учешће детета у поступку

Члан 103.

Заштитник права детета је дужан да обезбеди да се о питањима која се односе на права детета, прибави мишљење детета и саслуша га са дужном пажњом.

У поступцима по притужбама због кршења права детета, заштитник права детета дужан је да објасни на начин прилагођен узрасту детета разлоге због којих мишљење детета није могло бити узето у обзир.

Када притужбу подноси само дете, примењује се посебан поступак у зависности од узраста и зрелости детета. У вођењу овог поступка заштитнику права детета, по потреби, помаже стручњак дечији психолог.

Начин спровођења поступка по притужбама које подnose деца утврђује се посебним актом заштитник права детета.

Мишљење и препоруке

Члан 104.

Заштитник права детета, у конкретном поступку и по поднетој притужби даје мишљење да ли је дошло до повреде права детета у року од 90 дана од дана подношења притужбе и о томе обавештава подносиоца и орган против којег је притужба поднета.

Уз мишљење да је дошло до повреде права детета, заштитник права детета препоручује органу против којег је поднета притужба начин отклањања повреде права.

Орган коме је препорука упућена дужан је да поступи по препоруци и отклони повреду права у року од 30 дана од дана пријема препоруке, као и да о томе обавести заштитника права детета.

Мере обезбеђења извршења препоруке заштитника права детета

Члан 105.

Ако орган коме је препорука упућена не поступи по препоруци, односно не отклони повреду права, заштитник права детета му изриче меру опомене у којој му може одредити додатни рок за извршење дате препоруке који не може бити дужи од 30 дана.

Ако орган коме је опомена са додатним роком за извршење упућена не поступи по датој опомени и препоруци и не отклони повреду права од дана изрицања опомене, заштитник права детета може о томе известити јавност.

Уколико се у поступку попритужби који води, заштитник права детета утврди да је притужба неоснована, о томе ће се писаним путем без одлагања обавестити подносилац притужбе.

Поступак избора заштитника права детета

Члан 106.

Заштитника права детета бира Народна скупштина већином гласова свих народних посланика, на предлог Одбора надлежног за права детета (у даљем тексту Одбор).

Право да Одбору предложи кандидата за заштитника права детета има свака посланичка група у Народној скупштини. Више посланичких група могу да предложе заједничког кандидата за заштитника права детета.

Предлог за избор заштитника права детета утврђује се већином гласова од укупног броја чланова Одбора.

Пре утврђивања предлога за избор заштитника права детета, Одбор ће на посебној седници омогућити свим кандидатима да изнесу своје ставове о улози и начину остваривања функције заштитника права детета, као и организовати интервју кандидата са групама деце које су организоване у телима и организацијама које се баве правима детета.

Услови за избор

Члан 107.

На функцију заштитника права детета и заменика заштитника права детета може бити изабран кандидат који испуњава следеће услове:

- 1) да има високо академско звање из области друштвено-хуманистичких наука,
- 2) да има најмање десет година искуства на пословима који су од значаја за рад заштитника права детета,
- 3) да поседује високе моралне и стручне квалитете,
- 4) да није члан и нема функцију у некој политичкој странци,
- 5) да је држављанин Републике Србије.

Уколико заштитник права детета по професији није правник, заменик заштитника права детета мора бити правник.

Нespoјивост функције

Члан 108.

Са функцијом заштитника права детета неспојиво је обављање друге јавне функције или професионалне делатности, као и обављање друге дужности или посла који би могао утицати на његову самосталност и независност.

Заштитник права детета има положај функционера у смислу закона којим се уређује спречавање сукоба интереса у вршењу јавних функција и на њега се у целини примењују одредбе тог закона.

Даном ступања на дужност, заштитнику права детета морају престати све јавне, професионалне и друге функције, односно дужности или послови које је до тада обављао, ако су супротни одредбама овог закона.

Трајање мандата заштитника права детета

Члан 109.

Заштитник права детета се бира на период од пет година и исто лице може бити највише два пута узастопно бирано на ову функцију.

Поступак за избор заштитника права детета започиње најкасније шест месеци пре истека мандата ранијег заштитника.

Полагање заклетве и ступање на дужност

Члан 110.

Заштитник права детета пре ступања на дужност полаже заклетву која гласи: „Заклињем се да ћу своју дужност обављати одговорно, непристрасно и независно, у складу са Уставом и законом, и да ћу савесно радити на заштити, промоцији и унапређењу права детета на достојанствен живот и развој, тако што ћу се у свим активностима и поступцима руководити принципима недискриминације и најбољих интереса детета, уважавајући кад год је то могуће мишљење детета о чијем се праву одлучује.“

Заштитник права детета полаже заклетву пред Народном скупштином, а заменик заштитника права детета пред Одбором.

Заштитник права детета ступа на дужност моментом полагања заклетве.

Ако заштитник права детета без оправданог разлога не ступи на дужност у року од 30 дана од дана полагања заклетве, сматра се да није изабран, што Народна скупштина констатује на основу обавештења Одбора.

У случају из става 4. овог члана одмах се покреће поступак за избор новог заштитника права детета.

Престанак мандата

Члан 111.

Функција заштитника права детета престаје у следећим случајевима:

- 1) истеком мандата, ако не буде поново изабран,
- 2) смрћу,
- 3) оставком,
- 4) губитком држављанства, што се утврђује на основу акта надлежног државног органа,
- 5) испуњењем услова за пензију у складу са законом,
- 6) наступањем трајне физичке или менталне неспособности за обављање функције, што се утврђује на основу документације релевантне медицинске установе,
- 7) разрешењем.

У случају престанка функције заштитника права детета из разлога наведених у ставу 1. тач. 1)–6) овог члана, Народна скупштина без расправе доноси одлуку којом констатује да су се стекли услови за престанак функције.

Правне последице престанка функције наступају од дана доношења одлуке из става 2. овог члана.

Услови и поступак за разрешење

Члан 112.

Заштитник права детета може бити разрешен од стране Народне скупштине већином гласова свих народних посланика, на предлог Одбора или најмање једне трећине од укупног броја народних посланика.

Ако предлог за разрешење заштитника права детета подноси Одбор, потребно је да се за његово подношење изјасни већина од укупног броја чланова Одбора.

Заштитник права детета може бити разрешен једино у следећим случајевима:

- 1) ако нестручно и несавесно обавља своју функцију,

2) ако обавља другу јавну функцију или професионалну делатност, ако обавља другу дужност или посао који би могао утицати на његову самосталност и независност, или ако поступа супротно закону којим се уређује спречавање сукоба интереса при вршењу јавних функција,

3) ако буде осуђен за кривично дело које га чини неподобним за обављање ове функције.

Заштитник права детета има право да се на седници Народне скупштине на којој се одлучује о његовом разрешењу обрати народним посланицима.

Избор новог заштитника права детета врши се најкасније у року од шест месеци од дана престанка функције ранијег заштитника права детета.

Суспензија мандата

Члан 113.

Народна скупштина на предлог Одбора може донети одлуку о суспензији мандата заштитника права детета:

1) ако је против њега одређен притвор,

2) ако је осуђен за кривично дело које га чини неподобним за обављање функције, а пресуда није постала правноснажна.

Одлука о суспензији доноси се већином гласова народних посланика на седници Народне скупштине на којој је присутна већина народних посланика.

Народна скупштина ће укинути одлуку о суспензији чим престану разлози за суспензију.

Заменик заштитника права детета

Члан 114.

На заменика заштитника права детета примењују се одредбе из члана 106. и чл. 108–113. овог закона с тим што предлог за његово разрешење или суспензију из чл. 112. и 113. овог закона може поднети и заштитник права детета.

Седиште и канцеларије ван седишта

Члан 115.

Седиште заштитника права детета је у Београду.

Како би се остварила доступност свој деци, заштитник права детета може својом одлуком да образује канцеларије и ван свог седишта или да у ту сврху овласти независне стручњаке или организацију цивилног друштва у области права детета, посебно ону, која се залаже за побољшање положаја најугроженијих група.

Општим актом о унутрашњем уређењу и систематизацији радних места у Стручној служби Заштитника права детета ближе се уређује обављање послова у канцеларијама из става 1. овог члана.

Посебним актом заштитника права детета уређују се задаци и начин рада именованог повереника или организације цивилног друштва.

Стручна служба заштитника права детета

Члан 116.

За вршење стручних и административних послова образује се Стручна служба заштитника права детета.

Заштитник права детета може имати помоћнике, који руководе заокруженом облашћу рада, у складу са актом о организацији и систематизацији послова. Помоћнике заштитника права детета, који су лица на положају, распоређује заштитник права детета.

Заштитник права детета доноси општи акт о унутрашњем уређењу и систематизацији радних места у стручној служби, на који сагласност даје Одбор.

Заштитник права детета самостално одлучује, у складу са законом, о пријему лица у радни однос у стручну службу, руковођен потребом професионалног и делотворног вршења своје надлежности.

На запослене у Стручној служби заштитника права детета сходно се примењују прописи о радним односима у државним органима.

Панел младих саветника

Члан 118.

У циљу остваривања својих надлежности, заштитник права детета образује Панел младих саветника, као консултативно тело заштитника права детета.

Улога, избор и начин рада Панела утврђује се посебним актом заштитника права детета најкасније шест месеци од дана ступања на функцију заштитника права детета.

Пословник о раду

Члан 119.

Заштитник права детета доноси пословник о раду којим се ближе уређује начин његовог рада и поступања.

Средства за рад заштитника права детета

Члан 120.

Средства за рад заштитника права детета обезбеђују се у буџету Републике Србије.

Заштитник права детета сачињава предлог средстава за наредну годину и доставља га Влади ради укључивања у предлога буџета Републике Србије, с тим што предлог мора бити сачињен по методологији и критеријумима који важе за остале буџетске кориснике.

Годишња средства за рад заштитника права детета треба да буду довољна да омогуће његову независност, делотворно и ефикасно остваривање функције.

ХП. Део

Прелазне и завршне одредбе

Члан 121.

Ступањем на снагу овог закона престаје да важи одредба члана 6. став 2. Закона о Заштитнику грађана („Службени гласник РС“, бр. 79/05 и 54/07), у делу који се односи на могућност Заштитника грађана да приликом преношења овлашћења заменицима обезбеди одређену специјализацију за обављање послова Заштитника грађана у области права детета.

Члан 122.

Народна скупштина ће изабрати заштитника права детета најкасније у року од 60 дана од дана ступања на снагу овог закона.

Народна скупштина ће изабрати заменика заштитника права детета најкасније годину дана од дана ступања на функцију заштитника права детета.

Члан 123.

Општи акт о унутрашњем уређењу и систематизацији радних места у Стручној служби заштитника права детета ће се донети у року од 90 дана од дана ступања на функцију заштитника права детета.

Пријем запослених у Стручну службу заштитник права детета извршиће се у року од 60 дана од дана ступања на снагу општег акта о унутрашњем уређењу и систематизацији радних места у Стручној служби.

Члан 124.

Влада ће до ступања на снагу општег акта о унутрашњем уређењу и систематизацији радних места у Стручној служби заштитника права детета, на предлог заштитника права детета, обезбедити простор, средства и друге неопходне услове за почетак рада.

Члан 125.

Овај закон ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном гласнику Републике Србије“.

Закони и подзаконски прописи донети до дана ступања на снагу овог закона морају се ускладити са одредбама овог закона најкасније у року од 2 године од дана ступања на снагу овог закона.

